

Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (İSMUS), IX/1 (2024), s. 1-13

AVRUPA VE AŞIRI SAĞ: İNGİLİZ SAVUNMA BİRLİĞİ ÖRNEĞİ

Aybars KARCI*

Özet

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da başlayan ve yıllar geçtikçe artan göç dalgası, ekonomik bunalımların yabancılara bağlanması ve nihayetinde 2000'lerin başında uluslararası ilişkileri derinden değiştiren gelişmeler, aşırı sağcı parti ve grupların siyasette ve kamuoyunda görünürlüklerini arttırmasına yol açmıştır. Liberal demokratik ve çok-kültürlü yapısıyla bilinen İngiltere de bu eğilimden etkilenmiş ve ülkede Müslümanlar özelinde yabancı düşmanlığının yükseldiği görülmüştür. Bu çalışmaya konu olan ve Türkçe literatürde daha önce detaylı biçimde incelenmemiş, "Militan İslam'ı barışçıl şekilde protesto etme" mottosu üzerine bir sokak hareketi olarak ortaya çıkan İngiliz Savunma Birliği'nin (English Defence League) böylesi bir ortamın ürünü olduğu söylenebilir. 2009-2013 yılları arasında Avrupa'nın en büyük Müslüman karşıtı protesto gruplarından biri haline gelen örgüt, bu makalede literatür taraması yöntemi kullanılarak İngiliz kaynakları üzerinden analiz edilmiştir. Bu bağlamda aşırı sağ akımının genel özellikleri, İngiltere aşırı sağ, örgütün yapısı, kullanılan anlatılar, destekçi profili ortaya konmuş ve hareketin geleneksel aşırı sağ ile benzeşen/ayrışan yönleri saptanarak; İngiliz ve Avrupa aşırı sağının anaakımlaşmasına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İngiliz Savunma Birliği, İngiltere, Aşırı Sağ, İslamofobi

* Araş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü.
aybars.karci@medeniyet.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8233-7253

EUROPE AND THE FAR RIGHT: THE CASE OF ENGLISH DEFENCE LEAGUE

Abstract

The wave of immigration that started in Europe after the Second World War and increased over the years, the attribution of economic crises to foreigners, and ultimately the developments that profoundly changed international relations in the early 2000s, led far-right parties and groups to increase their visibility in politics and public opinion. England, known for its liberal democratic and multicultural structure, was also affected by this trend and it was observed that xenophobia, especially towards Muslims, increased in the country. It can be said that the English Defence League, which is the subject of this study and has not been examined in detail in Turkish literature before, and emerged as a street movement with the motto of "peacefully protesting militant Islam", is the product of such an environment. The organization, which became one of the largest anti-Muslim protest groups in Europe between 2009 and 2013, was analyzed in this article through the British sources using the literature review method. In this context, the general characteristics of the far-right movement, the UK far-right, the structure of the organization, the narratives used, the supporter profile are revealed and the similarities/dissimilarities of the movement with the traditional far-right are determined; It was concluded that it contributed to the mainstreaming of the British and European far-right.

Keywords: *English Defence League, England, Far Right, Islamophobia*

Giriş

İngiliz Savunma Birliği (*English Defence League, EDL*) genellikle İngiliz akademisine konu olmuş bir harekettir. 2009 yılında Birleşik Krallık'ın Luton şehrinde İslamcı bir grubun (Ahle Sunnah al Jamah ya da Ahlus Sunnah wal Jamaah), Afganistan'dan dönen Britanya askerlerini protesto etmesi üzerine ortaya çıkan bir örgüt olarak bilinse de, İngiliz Savunma Birliği'nin (İSB) 2000'li yıllar boyunca etkisini arttıran aşırı sağ akımın yanı sıra İngiltere kamuoyu ve medyasına hakim olan bir iklimin ürünü olduğu söylenebilir. Bu iklim, 11 Eylül 2001 İkiz Kule Saldırıları ve 7 Temmuz 2005 Londra Bombalamaları sonrası Batı dünyasında gelişmeye başlayan İslam karşıtı önyargılar ile ilintilidir. Literatürdeki yazarlar ve araştırmacılar İSB örgütünü tanımlamak için, aşırı sağ, aşırı-milliyetçilik, aşırı-vatanseverlik, aşırıçılık, popülizm, kültürel milliyetçilik, kültürel ırkçılık gibi kavramlar kullanmaktadır. Tüm bu ayrı tanımlamaların dışında neredeyse ortak olan görüş ise İSB'nin İslamofobik bir yapı olduğudur. Tek bir soruna yoğunlaşmış hareket (single-issue movement) örneği olarak nitelendirilen İSB, (söylem bazında) Birleşik Krallık'ta militan İslam'a karşı barışçıl protesto yapmak amacıyla kurulmuştur. Örgütün isminde Britanyalı değil de İngiliz olma vurgusu, örgütün kültürel kimliğe verdiği önemi göstermektedir. Bu kimliğin bileşenlerinde İngiliz hayat tarzına sahip çıkma, dinsel öğeleri sahiplenme ve kullanma, demokrasinin ve sivil hakların korunması vurgulanırken bunların gerçekleştirilmesinin önkoşulu olarak İngiltere'de İslamlaşmanın durdurulması önerilmektedir.

Araştırmacı Joe Mullhall'a göre bugün İngiltere'deki görece başarılı ve anaakım aşırı sağ hareketin temellerini atan örgüt, 2009-2012 arası, Avrupadaki en önemli ve en çok tanınan Müslüman karşıtı grup olmuştur (Mulhall, 2019: 4-6). Örgüt ayrıca Birleşik Krallık'ta olduğu gibi başka ülkelerde de kendisi gibi savunma birlikleri kurulmasına ilham olmuştur. Bu bakımdan örgütün incelenmesi ve bu konuda Türkçe literatüre katkı yapılması önem arz etmektedir. Günümüzde örgütün sosyal medya hesapları ve web sitesi kapalı durumda olduğu için, örgütün hedef tanımına, Facebook grubu ve internet forumlarındaki üye mesajlarına ulaşmak ancak konuyu inceleyen akademik eserler üzerinden mümkündür. Bu bağlamda bu bilgiler söz konusu eserlerden aktararak üzerine değerlendirmeler yapılacaktır. Çalışmada öncelikle "Aşırı sağ nedir?" sorusuna yanıt aranacak, daha sonra İngiltere'de aşırı sağın bileşenleri anlatılacaktır. İSB başlıklı bölümde ise örgütün söylemleri, izlediği taktikler, destekçi yapısı ve düşün dünyaları ortaya konulurken, hareketin geleneksel aşırı sağ ile benzeşen ve ayrışan noktaları belirtilecektir. Son kerte de İngiliz ve Avrupa aşırı sağı için örgütün ne anlam ifade ettiği saptanmaya çalışılacaktır.

Teorik Arka Plan: Aşırı Sağ: Öğeler ve Anlatılar

Bir tanıma göre aşırı sağ, "sosyal adalete karşı bir politika izleyen, etnik azınlıkların topluma entegrasyonunun önünü kapatan, yabancı düşmanlığını, antisemitizmi ve ırkçılığı temel alan, irili ufaklı sosyo-politik parti ve kurumların tümünü kapsayan harekettir" (Taş, 1999: 76). Aşırı sağ ideoloji hem fikir ve hem hizip bağlamında çok çeşitli bir görünüm arz etse de ortak olarak kullanılan öğeler ve anlatılara sahiptir. Bu öğelerin başında gelen yerlilik (*nativism*), farklı etnik ve ulusal özelliklerin, ulusun bir parçası olarak tanınmasını ve özüm-senmesini reddeder (Perliger, 2012: 16). Doğuştan gelen kültürel, dinsel, normatif özelliklerin muhafaza edilmesini ve dış etkilere karşı korunmasını öngörür. Mudde'ye (2022: 40-41) göre; milliyetçilik ve yabancı düşmanlığının bir bileşimi olan yerlilikte, antisemitizm ve

İslamofobi de önemli rol oynamaktadır. Fakat hem yukarıdaki tanımda ve hem de yerlilik kavramı içinde bulunan antisemitizmin yerini özellikle son yıllarda Avrupadaki aşırı sağcı hareketler bağlamında İslamofobinin aldığını söylemek mümkündür.

Aşırı sağ ideolojide kullanılan ortak elementleri kabaca iki gruba ayıran Perlinger'e (2012: 16-18) göre, ilk grup elementler, yabancı düşmanlığı (yaşam tarzı, günlük davranışlar vb. düşmanlık konusu olabilir), ırkçılık (biyolojik temelli bir bakışla kendini diğer gruplardan üstün görme) ve dışlamadır (bu hislerin toplumsal ve devlet düzeyinde hayata geçirilmesi). İkinci grup elementler ise 'güçlü devlet' ve 'anti-demokratik hissiyat' bağlamında kabul edilen geleneksel değerlerdir. Bu bağlamda devletin liberal-demokratik kısıtlamalardan kurtarılarak, toplumun düzeltilmesi ve ülkenin bir zamanlar olduğu gibi şanlı geçmişine kavuşarak, kendi değerleri ile yeniden yükselmesi öngörülmüştür. Mulhall'ın (2019: 2), bir şemsiye kavram olarak tanımladığı aşırı sağ betimlemesinde, ulus bir çürüme ve kriz içindedir ve bunu tersine çevirmek için radikal eyleme geçmek gereklidir. Ulus, (coğrafik ya da ırksal olarak) tehdit altında olan bir iç grup ve bir düşman/dış grup içermektedir.

Lee'ye göre ise (2019: 2), aşırı sağ tanımında bir toplum içindeki 'yerli' gruba karşı yabancı olarak algılanan gruptan gelen ırksal ya da kültürel tehdit anlatısı en önemli özelliktir. Günümüzde Avrupadaki çoğu aşırı sağ grup için bu dış grup/yabancı grup artık İslam ya da Müslümanlardır. Nitekim bu tespiti, İSB'nin de içinde doğduğu aşırı sağ iklimini 'Yeni Aşırı Sağ' dönemi olarak imleyen Paul Jackson'ın yaptığı tanımlama da doğrulamaktadır. Jackson'a (2011: 8) göre Yeni Aşırı Sağ, "günümüz anaakım siyasal düzenini ciddi bir çürüme ve bozulma içindeymişçesine gösterme eğiliminde olan; üstü kapalı bir şekilde etnik milliyetçilik hissiyatıyla Müslümanları toplumdaki dış grup olarak kurgulayan, aşırı-vatanseverlikle bezenmiş bir sosyal harektir."

Aşırı sağ grupların taraftar bulmak ve toplumsal etkilerini arttırmak için kullandıkları diğer ortak anlatıları Lee (2019: 6) şu şekilde özetlemektedir: azınlık-karşıtı anlatılar (antisemitizm vb.), demografik tehdit (Beyaz Soykırımı, Büyük Yer Değiştirme Teorisi vb.), çöküş (azınlıklar yüzünden ortaya çıkacak toplumsal kargaşa ve iç savaş), komplo teorileri (Siyonist İşgal Hükümeti, Avrabiya, Kalergi Planı vb.), elit-karşıtı anlatılar (halkı bastıran küreselci, sol, kültürel-Marksist elitler vb.) ve tarihsel revizyonculuk (Holokost'un reddedilmesi vb.). Aşırı sağın, bu genel anlamda ırkçılık içeren ve mantık dışı görünen söylemlerle, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra uzun bir süre Avrupada taraftar ve seçmen anlamında kayda değer bir destek bulamadığı aşıkardır. Fakat gerek dekolonizasyonun etkileri gerekse uluslararası ilişkilerin seyri aşırı sağa beklediği fırsatları özellikle 1980'lerden sonra yaratacaktır.

Mudde (2019: 24-35), Klaus von Beyme'den ödünç aldığı modelleme ile 1945 sonrası Avrupada aşırı sağın gelişimini dört ana dalgaya ayırmıştır. Buna göre ilk dalga 1945-1955 arası Neo-Faşizm, ikinci dalga 1955-1980 arası Sağ Popülizm ve üçüncü dalga 1980-2000 arası Radikal Sağ dönemidir. Yazara göre aşırı sağ, ekstrem sağ ve radikal sağ olarak ikiye ayırmak mümkündür. Ekstrem sağ, demokrasiyi reddederken; radikal sağ, azınlık haklarını, hukukun üstünlüğünü ve erkler ayrılığını reddeder. Yani radikal sağ hareket, liberal-demokratik sistem içinde hareket ederek, sistemi kendi ajandasına uygun hale getirmeye çalışır. Üçüncü dalganın en belirgin özelliği Avrupa siyasetinde göç temasının ön plana çıkması ve radikal sağ partilerin bu tema üzerinden etkilerini arttırmalarıdır. Muddé'nin von Beyme'ye ek olarak öne sürdüğü aşırı sağda dördüncü dalga ise, 2000'den günümüze uzanan süreçtir.

Ünver Noi'ye (2007: 111) göre, küreselleşme, Batı Avrupa'ya kitlesel göç, egemenliklerin Avrupa Birliği'ne devri, refah devletinin sürdürülebilirliği ve ekonomik problemler, solun zayıflaması gibi yapısal faktörlerin temelini oluşturduğu aşırı sağ yükseliş dönemi ile çakışan; Mudde'ye göre (2019: 32), 11 Eylül 2001 Terör saldırıları, 2008 Büyük Durgunluğu ve 2015'teki mülteci krizinin tetiklediği dördüncü dalganın en önemli özelliği, aşırı sağın anaakımlaşmasıdır. Bu dalgada, 2000'lere kadar genel olarak Avrupada olduğu gibi İngiltere'de de fazla etkili olmayan radikal sağ partiler, kendi çıkarları ve gündemleri peşindeki siyasal elitler ile onların karşısında ihtiyaçları ve değerleri göz ardı edilen sıradan vatandaşlar şeklinde kurdukları populist gündemle, görünürlük ve kamuoyunu etkileme anlamında ülke siyasetlerinde anaakımlaşmaya başlayacaktır.

İngiltere'de Aşırı Sağ

Benjamin Lee (2019: 8), Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren aşırı sağ grupların izlediği dört ana stratejiyi şu şekilde belirtmiştir: seçimlere katılma, protesto, normalleştirme ve şiddet. Bu bölümde bu stratejileri uygulayan gruplar hakkında genel bir panorama sunulacaktır.

1 – Seçimlere Katılma

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemin öne çıkan iki ana aşırı sağ partisi, 1967 yılında kurulan National Front (NF) (*Ulusal Cephe*) ve 1982 yılında kurulan British National Party'dir (BNP) (*Britanya Ulusal Partisi*). Daha sonra bu iki partiye 1993 yılında kurulan United Kingdom Independence Party (UKIP) (*Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi*) eklenmiştir. NF ve BNP'nin aksine UKIP'te, ırkçılık tandansı, yerini Avrupa-şüpheciliği ve sağ kanat popülizmine bırakmıştır. Bu üç parti içinde seçimler bağlamında en başarılısı UKIP'tir. Dördüncü dalganın başladığı 2000 yılından itibaren Birleşik Krallık sınırları içinde altı genel seçim yapılmış ve aşırı sağ partilerin aldığı oy sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Dördüncü Dalga içinde gerçekleşen Birleşik Krallık Genel Seçimleri

	2001	2005	2010	2015	2017	2019
NATIONAL FRONT	2,484	8,079	10,784	1,114	-	-
BRITISH NATIONAL PARTY	47,129	192,745	564,321	1,667	4,580	510
UKIP	390,563	605,973	919,471	3,888,1099	594,068	22,817

Kaynak: UK Parliament, Previous general elections in the UK

1970'lerde klasik antisemitik duruşunun yanına göç karşıtlığını ekleyen İngiliz aşırı sağ, 1980'ler ile beraber Müslüman karşıtı bir tutum izlemeye evrilmış; 1990'lar boyu süren bu eğilim, 2000'lerde direkt bir hedef politikası haline gelmiştir (Mulhall, 2019: 3). İngiliz aşırı sağının modernleşmesi 1999 yılında BNP liderliğine gelen Nick Griffin tarafından gerçekleştirilmiş; Nick Griffin liberalizmi totaliterlik, liberalizm taraftarlarını da despotlar ola-

rak yansıtarak, kendi partisini bir tür özgürlük savunucusu olarak lanse etmiştir (Mulhall, 2019: 4). Griffin, İslam'ı ve Müslümanları açıkça hedef gösterdiği 2006 yılındaki bir konuşmasında, şu cümleleri kullanmıştır: “(İslam) gelecek on yıllarda siyaseti domine edecek etken budur. Halkın görüp anlayabileceği düşman budur. Bizi iktidara getirebilecek tehdit budur...” (Mulhall, 2019: 3). 2010 yılındaki seçimde en yüksek oy sayısına ulaşan BNP, kitleselleşme konusunda başarıya ulaşamamış ve NF ile beraber oyları ilerleyen yıllarda giderek azalmıştır. Göç ve Müslüman karşıtlığının yanı sıra Avrupa Birliği karşıtlığını da kullanan UKIP, 2015 yılında genel oyların %12,6'sını almayı başarmış fakat bu başarıyı sonraki seçimlerde sürdürmemiştir.

2 - Protesto

Aşırı sağ grupların en sık başvurduğu yöntemlerden biri olan protesto, sokak gösterileri başta olmak üzere boykot, broşür dağıtma, imza kampanyaları, anma törenleri gibi faaliyetleri kapsamaktadır (Lee, 2019: 8-9). Bu çalışmaya konu olan İSB'nin yanı sıra, 2017 yılında Futbol Gençleri İttifakı adıyla kurulan daha sonra Demokratik Futbol Gençleri İttifakı'na (*Democratic Football Lads Alliance*) dönüşen holigan grubu, Britain First ve Stoke Infidels adlı gösteri grupları protesto yöntemini kullanan İngiliz aşırı sağcı gruplara örnek verilebilir (Allen, 2019: 641).

3 - Normalleştirme

Aşırı sağ, kabul gören toplumsal tartışmaların 'sınırlarını' değiştirmeyi hedefler (Lee, 2019: 9). Aşırı sağın fikirlerini görünür hale getirebilmesi, yaygınlaştırabilmesi ve günlük konuların bir parçası haline dönüştürülebilmesi için internet en önemli araç durumundadır. Carter'a göre (2016: 158-159), internet bu tarz bir radikalleşme için bir katalizör görevi görmüş, aşırı gruplarla temas edebilme ve çevrimiçi 'destek gruplarına' erişim sağlayabilme imkanı, günümüzde İngiliz aşırı sağcı camianın nüfuz alanını genişletmiştir. Kaynağı İngiltere olmayan fakat tüm ülkelerden aşırı sağ grupların etkileşime girebildiği, bazıları artık kapanmış bulunan Stormfront, Gates of Vienna, the Brussels Journal, Voice of Europe gibi web siteleri/blog siteleri ve tabii olarak Youtube aşırı sağın normalleştirme stratejisini kullanabildiği mecralar olarak belirtilebilir.

4 - Şiddet

İngiltere'de aşırı sağ kaynaklı şiddet genellikle holigan grupların sokak gösterilerinde toplumsal düzeni bozması ve çevreye zarar vermeleri şeklinde vuku bulurken, kişilere yönelik spontane nefret suçları da görülebilmektedir. Açıkça Neo-Nazi tandanslı bazı aşırı sağ gruplara (Combat 18, Blood and Honour, the British Movement, National Action gibi) üye kişiler tarafından gerçekleştirilen terör olayları nadir olarak yaşanabilmektedir. Örnek olarak 1992 yılında kurulan ve paramiliter öğeler içeren Combat 18, 1990'lar boyunca birtakım bombalama eylemlerine karışmış; 1999 Nisan ayında David Copeland adlı kişinin gerçekleştirdiği Londra Çivi Bombalaması olayı, Britanya tarihindeki en ölümcül aşırı sağ saldırısı olarak kayıtlara geçmiştir (Carter, 2016: 157).

İngiliz Savunma Birliği

İngiliz ve Avrupa aşırı sağında yeni bir dönemi başlatacak olan İSB, 27 Haziran 2009'da Facebook üzerinden kurulmuş ve aynı gün örgüt Doğu Londra'da ilk gösterisini gerçekleştirmiştir. Örgütün eş-kurucusu ve en önemli lideri eski bir BNP üyesi olan Stephen Yaxley-Lennon'dır. Bu çalışmada Lennon'dan, kamuoyunda kullandığı ismi olan 'Tommy Robinson' şeklinde bahsedilecektir. Tommy Robinson'un yanı sıra örgütün öne çıkan isimleri olarak finansör Alan Lake, cihat-karşıtı blogger Paul Ray ve Robinson'un kuzeni Kevin Carroll dikkat çekmektedir. Örgütün resmi olarak kayıtlı bir üyelik sistemi olmadığı için destekçilerin kati bir profilini çıkarmak zordur. Üyeler Facebook grubu ve İSB web sitesi forumu üzerinden organize olarak sokak gösterilerine katılım sağlamakta, gene çevrimiçi şekilde birbirleriyle fikir teatisinde bulunmaktadır. İSB Facebook grubu (yasaklanmadan önce) en yüksek noktasında yaklaşık 100.000 takipçiye ulaşırken, sokak protestolarına katılanların ortalaması 1.000-3.000 kişi arasında değişmektedir (Cleland et al, 2017: 3). Bu bağlamda çevrimiçi desteğin sokağa yansımını söylemek mümkün değildir.

İSB üzerine ilk akademik araştırma yapan kişilerden biri olan Nigel Copsey'ye (2010: 5-31) göre örgütün özellikleri şunlardır: İngiliz kimliğini İslam'a karşı silah olarak kullanmayı amaçlayan İslamofobik yeni bir sosyal harekettir, aşırı-sağ ile bağlantıları vardır, kökeni futbol kültürüne dayanan cihat-karşıtı gruplardan gelmektedir, cihat-karşıtı uluslararası bir hareketin parçası olup; Avrupa ve Kuzey Amerika'daki benzer gruplar ile temas halindedir, destekçilerinin büyük çoğunluğu genç-beyaz-işçi sınıfı erkeklerden oluşmaktadır, üyeleri arasında Pakistanlılar özelinde Müslümanlara karşı kültürel ırkçılık eğilimleri bulunmaktadır ve Facebook devriminin bir ürünüdür. Copsey'in sunduğu bu kapsamlı betimlemeyi, konu hakkında çalışan diğer yazarların incelemeleriyle genişleterek, bu fenomeni daha iyi anlamak mümkün olacaktır.

İlk olarak örgütün İngilizliği ve İslam'a bakış açısını ortaya koymak için kendi web sitesinde ve Facebook sayfalarında resmi açıklamalar, makaleler ve üyeler tarafından yazılmış mesajlar üzerinden yapılan araştırmalara göz atmak yararlı olacaktır. Şu an kapalı bulunan İSB web sitesinde yer alan hedef tanımından önemli bazı kısımlar şu şekildedir: "İSB, İngiltere'de İngiliz kültürünün var olma ve gelişme hakkına inanmaktadır... Eğer insanlar bu ülkeye göç ediyorsa, onlardan bizim kültürümüze, kanunlarımıza ve geleneklerimize saygı göstermesi beklenmelidir... Asıl yükümlülük yabancı kültürlerin adapte ve entegre olmasıdır... İSB, tüm ırklardan, tüm inançlardan, tüm politik görüşlerden ve hayat tarzlarından destek almayı beklemektedir... İngiltere'deki tüm insanlar, geçmişleri ve kökenleri ne olursa olsun, İslam kurallarının inanmayan kişilere uygulanmasına karşı birlikte durmalıdır... Kültürümüzün ve kurumlarının devamını sağlama amacıyla İSB, ülkemizin İslamlaşmasına karşı durmaktadır çünkü İslam dininin yayılmasıyla çok yakından bağlantılı olarak biricik hayat tarzımıza karşı demokratik olmayan bir siyasal alternatif uygulama arzusu mevcuttur: şeriat..." (Meleagrou-Hitchens ve Brun, 2013: 34-35).

Hedef tanımında açıkça görülen kültür vurgusu, örgütün dahil olduğu akımın kültürel milliyetçi olarak tanımlanabilmesine sebebiyet vermektedir. Kültürel milliyetçilik, ulusun ve bireylerinin ortak paylaşılan bir tarih ve kültüre göre tanımlandığı bir milliyetçilik türüdür (Meleagrou-Hitchens ve Brun, 2013: 1). İSB felsefesinde bu ortak tarih ve kültürde Müslümanlara ve İslam'a yer verilmemektedir ve bu durum da İslamofobinin, İslam'ı ayrı (separate) olarak tanımlayan görüşünün bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Allen (2011:

291) İSB'nin kim oldukları ve olmadıkları hakkında keskin bir ayırım yaparak, bir tür 'diğer' yarattığını vurgulamaktadır. Kim olmadıkları konusunda nettirler: cihatçı, aşırı, radikal imamlar ve ülkeyi İslamileştirmeye çalışan kimseler değildirler. Kim oldukları tanımlarına da İslam ve Müslümanlar dahil edilmemektedir. Kassimeris ve Jackson (2015: 176), İSB web sitesinde 2012 Şubat ayında halihazırda yayımlanmış bulunan 86 makalede İslam ve Müslümanların konu edildiğini belirtmiş ve bu makalelerde 'tekrar eden' 3 anlatı tespit etmişlerdir. İlk anlatıda, Müslümanlar kendi içinde problematik olarak kabul edilip, Britanya halkına ve değerlerine tehdit olarak sunulmaktadır. İkinci anlatıda Müslümanlar yüzünden ortaya çıkan sorunların kaynağı olarak İslam gösterilmektedir. Üçüncü anlatıda Müslümanlar, dindashlarının davranışlarından ve kendi dinlerini 'reform etmekten' sorumlu tutulmaktadır. Konuya dair araştırma yapan bir diğer yazar Andrew Brindle'nin (2016: 457) İSB web sitesi ve Facebook grubundaki mesajları inceleyerek yaptığı analiz ise, lider takımının İslami aşırıcılığa karşı bir söylem kullandıkları; buna karşın destekçilerin aşırı ve aşırı olmayan İslam ayırımını yapamadıkları, dini bir bütün olarak 'İngilizliğe', Müslümanları da kendi toplumsal konularına tehdit olarak algıladıkları yönündedir.

Aşırı sağın klasik anlatısı bağlamında kendini bir 'dış grup' tarafından kültürel tehdit altında hissedenen, yani İSB'ye sempati duyan, internet üzerinden destekleyen ve sokak gösterilerine katılan kişiler kimlerdir? Bu kişilerin tipolojisini anlayabilmek için İSB'nin de ilintili olduğu cihat-karşıtı hareket hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir. Matthew Goodwin (2013), cihat karşıtı hareket destekçilerini kategorize etmek için dört grup saptamıştır: İlk grup, kendini küreselleşmenin kurbanları ve finansal krizlerin umursanmayanları olarak görenlerdir. İkinci grup, Avrupadaki yerleşik siyasal düzene ve partilere itimadı kalmamış bireylerdir. Üçüncü grup, kendilerini çevreleyen 'tehditlere' (bu tehdit İslam ve Müslümanlar olarak sunulmaktadır) sırtını çeviren elitlere karşı ortaya çıkan savunma birlikleridir. Son grup ise genel olarak göçmenlere ve etnik azınlıklara olumsuz olarak bakan orta-yaş işçi sınıfı erkeklerdir. İSB özelinde örgütün genel olarak üçüncü gruba dahil olduğu, destekçilerinin ise büyük oranda dördüncü gruptaki kişilerden oluştuğu söylenebilir. Avrupa Cihat-Karşıtı Hareketi retoriğini, Müslümanların göç ettikleri ülkelerde demografik çoğunluk sağlayarak, yerel kültürleri yok edeceği ve buldukları ülkeleri İslamleştirerek (kafir bir toplumun, aydınlanmış [İslami] bir topluma dönüştürülmesi) ele geçireceği komplo teorisi üzerine kurmaktadır. Bu retoriğe göre 'içerideki düşman' olarak görülen Müslümanlar yeypare hareket etmekte ve Avrupa kültürünü yok etmeye çalışmaktadırlar. Avrupalı siyasal elitler de bu komplonun bir parçası olmakla, İslami aşırıcılığa karşı gerekli önlemleri almamakla itham edilmektedir (Meleagrou-Hitchens ve Brun, 2013: 1-2)

Genel olarak bu İslamleşme anlatısından etkilenmiş, mevcut siyasal düzene ve aktörlerine itimadı kalmamış, kendi ekonomik açmazlarının ağırlığını bir 'kurbanlaşma' hissiyatı içinde yaşayan ve ülkesinin Müslüman kültürü tarafından tehdit altında olduğuna inanan kişilerin İSB destekçilerinin genel profilini oluşturduğunu söylemek mümkündür. Julian Richards (2013: 182), İSB protestolarına katılanların ekonomik ve sosyal tabanını araştırdığı makalesinde, katılımcıların üç gruba ayrıldığını belirtmektedir: futbol taraftarları ve holiganlar, sosyo-ekonomik olarak marjinalleştirilmiş (çoğunlukla) genç erkekler, bazıları geleneksel aşırı sağcı ve ırkçı olan radikal İslam karşıtı ideologlar. İlk grup olan futbol taraftarları ve holiganlar için Garland ve Treadwell (2010: 25-27), İngiltere'deki aşırı sağ parti ve örgütlerin (NF, BNP, Combat 18 vb.) bu kişileri potansiyel bir taban olarak gördüklerini ve İSB'nin de Casuals United isimli grup üzerinden bu bağlantıyı sağladığını söylemektedir. Casuals United, İngiltere'de şeriat kanununun uygulanmasını önlemek için 2009'da

bir araya gelmiş bir futbol taraftarları grubudur. Yazarlara göre İSB ve Causals United çok yakın ilişki içindedir ve herhangi bir İSB gösterisi için Luton Town, Aston Villa, Queens Park Rangers, Southampton, Wolverhampton, West Bromwich Albion gibi çeşitli futbol kulüplerinden holigan devşirebilmektedir.

İkinci grup olan ve kendini ekonomik-sosyal anlamda dışlanmış gören erkekler üzerine araştırma yapan Cleland, Anderson ve Aldridge-Deacon (2017), İSB web sitesindeki mesaj panolarında 20 Eylül – 4 Ekim 2013 tarihleri arasında yer alan 78 konu başlığı ve 845 mesajı incelemiş; üyelerin kendilerini suçsuz kurbanlar olarak gördüklerini ve mesajlarında İslam ve Müslümanlara karşı önyargı, günah keçisi haline getirme ve tek tipleştirme örnekleri bulunduğunu belirtmişlerdir. Vardıkları sonuçta üyeler arasında ırkçılık bazlı nefret söylemlerinin yaygınlığına ve genel olarak İslam ve Müslüman karşıtlığına dayanan bir ortak kimliğe vurgu yapmışlardır (Cleland et al, 2017: 13). Ayrıca Brindle'ye göre (2016: 444) İSB destekçileri kendilerini ülkedeki siyasal ortamın, polis ve etnik azınlıkların eline düşmüş kurbanlar olarak resmetmektedirler. Hatta Oaten'a göre (2014: 331) örgüt tamamen kolektif bir mağduriyet üzerine kurulmuştur ve üyeler kendilerini hükümetin ve Müslümanların suistimaline uğrayan gerçek kurbanlar olarak görmektedir.

Üçüncü grup olan (Copsey'in de örgütün bağlantıları olduğunu vurguladığı) aşırı sağcı/ırkçı kişi ve grupların sokak gösteriline katılımı örgüt tarafından engellenmemekle beraber bu durumun, lider takımının kamuoyu önünde aşırı sağ ile aralarına açıkça mesafe koyma politikasına ters düştüğü söylenebilir. 2011'de yayımladıkları Manifestoda kendini bir "insan hakları örgütü" olarak tanımlayan ve amacının demokrasiyi desteklemek olduğunu belirten İSB (Mulhall, 2019: 5), çeşitli stratejiler izleyerek klasik aşırı sağ örgütlerden ayrılmıştır. İSB'yi klasik aşırı sağ hareketlerden ayıran bir yönünün çeşitli etnik kökenlere ve ihmal edilen gruplara ait (Yahudi bölümü, Siyahiler bölümü, Sihler bölümü, kadınlar bölümü, engelliler bölümü gibi) alt-gruplara sahip olması olduğu vurgulanmaktadır. Örgüt bu şekilde hedef tanımında belirttiği üzere toplumun her kesimine hitap ettiğini iddia etmekte ve ırkçılık-faşizm suçlamalarına karşı çıkmaktadır. Treadwell ve Garland (2011: 623), örgütün kadın hakları ve İsrail meselesi gibi konulara sahip çıkarak, demokratik yönünü ve aşırı olmayan yapısını öne çıkardığını ve İslam'ın bu konulara olan bakışını eleştiri konusu yaptığını belirtmektedir. Örgütün yürüyüşlerinde İsrail bayraklarının açılması klasik bir Avrupalı aşırı-sağ gruptan beklenmeyecek bir davranış olmasından ötürü zekice bir strateji olarak değerlendirilebilir. Braouezec (2016) makalesinde İSB'nin yeni bir tür popülist, milliyetçi ve İslam-karşıtı hareket olarak alışıldık ırkçı söylemleri bir kenara bırakarak, modern iletişim yöntemleri kullandığını bu sayede de yeni bir tür aşırılık ideolojisi oluşturduğunu iddia etmektedir.

Öte yandan literatürde İSB ve destekçilerini direkt olarak faşizmle bağdaştıran çalışmalar da mevcuttur. Alessio ve Meredith (2013: 108), İSB destekçilerini İtalyan faşist grubu Kara Gömlekçiler ile benzeştirdikleri çalışmalarında, göstericilerin özellikle 'kapüşonlu sweats-hirtler' ile bir tür siyasal sokak üniforması yarattıklarını belirtmişlerdir. İSB web sitesinde satılan logolu sweatshirt, tişört ve bileklikleri satın alan göstericiler hem kolektif bir aidiyet duygusu yaratmakta hem de bazen gösterilerinde Aziz George maskeleri takarak korkutucu bir imaj sergilemektedir. Aziz George imgesi ve Aziz George Haçı, İngiliz aşırı sağının ve İSB'nin İngilizlik ve İngiliz kültürü algısında önemli yer tutmaktadır. Örneğin, aşırı sağcı Önce Britanya Partisi'nin (Britain First Party) web sitesinde kültür politikaları kısmında Aziz George gününün resmi tatil günü olarak kutlanması ve yerel yönetimlerin bu kut-

lamaları teşvik etmesi önerilmektedir (BritainFirst, 2024). Allchorn'a göre (2018: 9-19), İSB'nin Aziz George gününün kutlanmasının ve bayraklarının kullanılmasının İngiliz otoritelerce engellendiği iddiası, 'kurbanlaştırma' anlatısının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yani esasen sıradan halka şu söylenmektedir; İngilizlerin İngiliz kültürünü yaşaması kendi seçtikleri yöneticiler tarafından engellenmekte buna karşın, müsaade edildiği için ülke giderek İslamlaşmakta ve sokaktaki İngilizler kendi ülkesinde adeta düzenin bir kurbanı haline gelmektedir.

2009-2013 yılları arasında düzenlediği İslam karşıtı sokak gösterileriyle İngiltere'de ve Avrupa'da aşırı sağcı hareketler içinde önemli bir yer edinen İSB, 5 Şubat 2011'de doğdukları kent Luton'da yaptıkları gösteride 3.000 kişiyi toplamayı başarmıştır. 2011'den sonra gösterilere ve yürüyüşlere katılım görece azalmış, 8 Ekim 2013'de Tommy Robinson'un liderlikten istifa etmesinden sonra örgüt etkinliğini yitirmiştir. Fakat İSB'nin kitleleri mobilize etmedeki başarısı, İngiltere'deki protesto kültürünü kullanan aşırı sağcı gruplar için bir emsal teşkil etmiş ve Futbol Gençleri İttifakı 2017 Ekim'inde Londra'da 50.000 kişilik bir gösteri düzenleyebilmiştir. Tommy Robinson bugün halen İngiliz aşırı sağında önemli ve saygı duyulan bir figürdür ve de aşırı sağ gösterilere kişisel katılımıyla destek olmaktadır. Mayıs 2018'de katıldığı Özgürlük Günü (Day for Freedom) etkinliğinde Robinson, binlerce katılımcıya şu cümleleri söylemiştir: *"Bunu üç yıl öncesinde yapamazdık. Dört yıl önce de. Şu an anaakımız. Halk bizi destekliyor."* (Mulhall, 2019: 1). İngiltere'de ve Avrupa'da aşırı sağın geldiği durumu özetleyen bu cümleler, 22 Kasım 2023 Hollanda Genel Seçimlerini aşırı sağcı Geert Wilders liderliğindeki Özgürlük Partisi'nin birinci parti olarak kazanmasıyla bir kez daha doğrulanmıştır.

Sonuç

İngiliz Savunma Birliği, aşırı sağın dördüncü dalgası içinde doğan, bu bağlamda hem aşırı sağın anaakımlaşmasından fayda sağlamış hem de bu anaakımlaşmaya katkıda bulunan bir sokak gösterisi hareketi olarak İngiliz aşırı sağ tarihinde önemli bir yer edinmiştir. Örgütün geleneksel aşırı sağ akımla benzeşen ve ayrışan noktaları bulunmaktadır. Benzeşen yanları, yerlilik (doğuştan gelen İngiliz kültürü ve dini özelliklerinin Müslümanlara karşı korunması), (Müslümanlara indirgenmiş) yabancı düşmanlığı, İngilizlerin iç grup Müslümanların dış grup olarak betimlendiği ulusun kriz/çürüme içinde olduğu anlatısı, yerli gruba (İngilizlere) karşı kültürel tehdit (İslam) vurgusu ve bu tehdiye karşı kendi halkının (İngilizlerin) çıkarlarını gözetmeyen siyasal elitler popülizmi olarak ifade edilebilir. Ayrışan yanları ise örgüt yapısında Yahudi, siyahiler, kadınlar gibi alt gruplar kurarak klasik anlamda antisemitizm, biyolojik ırkçılık ve aşırı sağ tarafından genel olarak ailesiyle ilgilenen anne modeline indirgenen kadın imgesini reddetmesi; toplumun her kesimine açık demokratik bir örgüt olma iddiası ve demokrasiyi ve insan haklarını koruma söylemi gösterilebilir.

Cas Mudde, aşırı sağın dördüncü dalgası üzerine sunduğu on iki tezden onuncusunda, şu saptamayı yapmıştır: “*Aşırı Sağ Kalıcı Olarak Burada*” (Mudde, 2022: 183). Bu bağlamda çalışmaya konu olan İngiliz Savunma Birliği örgütünün İngiltere’de aşırı sağın kalıcılılaşmasına ve Avrupada Müslüman karşıtı hareketlerin yayılmasına hizmet ettiği söylenebilir. Geleneksel aşırı sağ öğelerini de içeren fakat izlediği taktikler ve geliştirdiği retorikle kendini bu hareketlerden de ayırmasını bilen örgüt, çok-kültürlü bir yaşam modeline sahip İngiltere’de kayda değer bir destek sağlamıştır. Her ne kadar bu destek aşırı sağ bağlamında güçlü bir siyasal temsiliyet kazanamasa da, İSB’nin başlattığı ‘kültürel yabancılaşmaya’ karşı potansiyel reaksiyonerliğin canlı kalacağı öngörülebilir. Bu noktada Macklin’in (2016: 169) konuyla ilgili saptamasını belirtmek yararlı olacaktır: “*Müslüman karşıtı militanlık kalıcı, sürdürülebilir ve birbiriyle ilişkili sosyal bir hareket olarak karşımızda duruyor ve 2009’da İSB’yi doğuran şartlar gibi bir katalizör olayla yeniden aktive olabilir.*”

Çalışmanın kapsamı gereği, İngiltere’deki aşırı sağ bileşenleri ve Avrupadaki Müslüman/cihat karşıtı hareketler detaylı olarak ele alınamamıştır. Konuyla ilgili birincil kaynaklara ulaşmak ancak İngiliz akademisinde yapılmış çalışmaları inceleyerek mümkün olmuştur. Son kertede, aşırı sağ hareketler bağlamında Türkçe literatüre yapılan bu katkının ileride yapılacak başka çalışmalar için faydalı olacağı beklenebilir.

Kaynakça

Alessio, D., & Meredith, K. (2014). Blackshirts for the twenty-first century? Fascism and the English Defence League. *Social Identities*, 20(1), 104–118.

Allchorn, W. (2018). Beyond Islamophobia? The role of Englishness and English national identity within English Defence League discourse and politics. *National Identities*, 21(5), 527–539.

Allen, C. (2011). Opposing Islamification or promoting Islamophobia? Understanding the English Defence League, *Patterns of Prejudice*, 45(4), 279–294.

Allen, C. (2019). The Football Lads Alliance and Democratic Football Lad's Alliance: An insight into the dynamism and diversification of Britain's counter-jihad movement. *Social Movement Studies*, 18(5), 639–646.

Braouezec, K. (2016). Identifying Common Patterns of Discourse and Strategy among the New Extremist Movements in Europe: The Case of the English Defence League and the Bloc Identitaire. *Journal of Intercultural Studies*, 37(6), 637–648.

Brindle, A. (2016). Cancer has nothing on Islam: A study of discourses by group elite and supporters of the English defence league. *Critical Discourse Studies*, 13(4), 444–459.

BritainFirst Party Policies (2024, Şubat) Erişim adresi <https://www.britainfirst.org/policies>

Carter, A. (2016). Right-Wing Terrorism and Hate Crime in the UK: A Historical Perspective. İçinde M. Fielitz & L. L. Laoire (Eds.), *Trouble on the Far Right: Contemporary Right-Wing Strategies and Practices in Europe* (ss. 155-160). Bielefeld: transcript.

Cleland, J., Anderson, C., & Aldridge-Deacon, J. (2018). Islamophobia, war and non-Muslims as victims: An analysis of online discourse on an English Defence League message board. *Ethnic and Racial Studies*, 41(9), 1541–1557.

Copsey, N. (2010). The English Defence League: Challenging Our Country and Our Values of Social Inclusion, Fairness and Equality. *On Behalf of Faith Matters*.

Garland, J., & Treadwell, J. (2010). 'No Surrender to the Taliban': Football Hooliganism, Islamophobia and the Rise of the English Defence League. *British Criminology Conference Panel Paper*, Vol 10: 19-35.

Goodwin, M. (2013). The Roots of Extremism: The English Defence League and the Counter-Jihad Challenge. Chatham House Briefing Paper.

Jackson, P. (2011). The EDL: Britain's 'new far right social movement'. Northampton: Radicalism and New Media group.

Kassimeris, G., & Jackson, L. (2015). The Ideology and Discourse of the English Defence League: 'Not Racist, Not Violent, Just No Longer Silent'. *British Journal of Politics and International Relations*, 17(1), 171-188.

Lee, B. (2019). Overview of the Far-Right. Centre for Research and Evidence on Security Threats (CREST). Erişim adresi <https://www.gov.uk/government/publications/overview-of-the-far-right>

Macklin, G. (2016). Patterns of Far Right and Anti-Muslim Mobilization in the United Kingdom. İçinde M. Fielitz & L. L. Laoire (Eds.), *Trouble on the Far Right: Contemporary Right-Wing Strategies and Practices in Europe* (ss. 165-172). Bielefeld: transcript.

Meleagrou-Hitchens, A. & Brun, H. (2013). A Neo-Nationalist Network: The English Defence League and Europe's Counter-Jihad Movement. The International Centre for the Study of Radicalisation and Violence (ICSR) Report.

Mudde, C. (2022). *Günümüzde Aşırı Sağ*. ev. S. Erdem Türközü. Ankara: Nika Yayınevi.

Oaten, A. (2014). The cult of the victim: An analysis of the collective identity of the English Defence League. *Patterns of Prejudice*, 48(4), 331–349.

Mulhall, J. (2019). Modernising and Mainstreaming: The Contemporary British Far Right. HOPE Not Hate. Erişim adresi <https://www.gov.uk/government/publications/modernising-and-mainstreaming-the-contemporary-british-far-right>

Perliger, A. (2012). *Conceptualizing the Far Right* (Challengers from the Sidelines, ss. 13–18). Combatting Terrorism Center at West Point.

Richards, J. (2013). Reactive community mobilization in Europe: The case of the English Defence League. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 5(3), 177–193.

Taş, M. (1999). *Avrupa'da İrkılık*. Ankara: İmge Kitabevi.

Treadwell J., & Garland J. (2011). Masculinity, Marginalization and Violence: A Case Study of the English Defence League. *The British Journal of Criminology*, 51(4), 621–634.

UK Parliament, (2024, şubat), Previous general elections in the UK. Erişim adresi <https://www.parliament.uk/about/how/elections-and-voting/general/previous-general-elections-in-the-uk/>

Ünver Noi, A. (2007). *Avrupa'da Yükselen Milliyetilik*. İstanbul: IQ Kùltür Sanat Yayıncılık.